

Ю. М. Дзюрах, доктор філософії за спеціальністю публічне управління та адміністрування, доцент, доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту Інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена дослідженню ролі державного регулювання аграрної політики України як інструменту забезпечення продовольчої безпеки, особливо в умовах російсько-української війни. В умовах ведення воєнних дій аграрний сектор України стикається з численними викликами, серед яких – пошкодження аграрної інфраструктури, деградація земель, порушення логістичних ланцюгів та невизначеність ринку. Зокрема, незважаючи на значний аграрний потенціал, відсутність ефективних механізмів регулювання і підтримки сільського господарства значно знижує здатність країни забезпечити продовольчу безпеку. У статті розглядаються роль інструментів державного регулювання аграрної політики у забезпеченні продовольчої безпеки України, зокрема такі, як: фінансова підтримка сільського господарства, законодавчі ініціативи та реформи, інвестування в аграрні технології та інфраструктуру, зовнішньоекономічне регулювання, державні програми розвитку сільських територій, екологічні заходи та регулювання. Зазначено проблеми, які гальмують ефективність державного регулювання: низька ефективність використання земельних ресурсів, неадаптованість інфраструктури до сучасних вимог, застарілі технології та низький рівень автоматизації, нестабільність ринку та політична невизначеність. Наведено приклади державних програм, спрямованих на підтримку аграріїв, збереження продовольчої безпеки та адаптацію аграрного сектору до умов російсько-української війни через фінансові інструменти, міжнародну допомогу та інноваційні рішення для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору навіть під час складних геополітичних і військових обставин. Для покращення ефективності державного регулювання аграрної політики та забезпечення продовольчої безпеки Україні запропоновано впроваджувати комплекс заходів. Наголошено на важливості заходів, пов'язаних з адаптацією до воєнних ризиків – створення механізмів страхування, забезпечення безпеки аграрної інфраструктури та мобільності виробничих процесів. Тільки за умови комплексного підходу до реформ і адаптації аграрної політики в умовах війни можливо досягти сталого розвитку аграрного сектору та забезпечити продовольчу безпеку України в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: державне регулювання, аграрна політика, продовольча безпека, земельна реформа, аграрна інфраструктура, фінансова підтримка.

Yu. M. Dziurakh. State regulation of Ukraine's agrarian policy as a tool for ensuring food security

The article is devoted to the study of the role of state regulation of agrarian policy of Ukraine as an instrument for ensuring food security, especially in the conditions of the Russian-Ukrainian war. In the conditions of military operations, the agrarian sector of Ukraine faces numerous challenges, including damage to agrarian infrastructure, land degradation, disruption of logistics chains and market uncertainty. In particular, despite the significant agrarian potential, the lack of effective mechanisms for regulating and supporting agriculture significantly reduces the country's ability to ensure food security. The article examines the role of state regulation instruments of agrarian policy in ensuring food security of Ukraine, in particular, such as: financial support for agriculture, legislative initiatives and reforms, investment in agricultural technologies and infrastructure, foreign economic regulation, state programs for the development of rural areas, environmental measures and regulation. The problems that hinder the effectiveness of state regulation are indicated: low efficiency of land resource use, infrastructure not adapted to modern requirements, outdated technologies and a low level of automation, market instability and political uncertainty. Examples of state programs aimed at supporting farmers, maintaining food security and adapting the agricultural sector to the conditions of the Russian-Ukrainian war are given through financial instruments, international assistance and innovative solutions to ensure sustainable development of the agricultural sector even during difficult geopolitical and military circumstances. To improve the effectiveness of state regulation of agricultural policy and ensuring food security, Ukraine is proposed to implement a set of measures. The importance of measures related to adaptation to war risks is emphasized – the creation of insurance mechanisms, ensuring the security of agricultural infrastructure and the mobility of production processes. Only with a comprehensive approach to reforms and adaptation of agricultural policy in war conditions is it possible to achieve sustainable development of the agricultural sector and ensure food security of Ukraine in the long term.

Key words: state regulation, agrarian policy, food security, land reform, agrarian infrastructure, financial support.

Постановка проблеми. Аграрний сектор є однією з основних складових економіки України, що безпосередньо впливає на забезпечення продовольчої безпеки держави. У сучасних умовах глобальних економічних,

© Ю. М. Дзюрах, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

політичних та екологічних змін, а також внутрішніх трансформацій, ефективне державне регулювання аграрної політики набуває особливої ваги. Україна має значний потенціал для забезпечення продовольчої безпеки, але для його ефективного використання необхідно удосконалити механізми державного управління в аграрному секторі.

Забезпечення продовольчої безпеки є пріоритетним завданням для державної політики, адже від ефективності регулювання аграрної політики залежить здатність країни не лише забезпечити своє населення якісними та доступними продуктами харчування, а й виконати свою міжнародну роль як одного з основних виробників сільськогосподарської продукції. Однак, існуючі інструменти державного регулювання аграрної політики не завжди забезпечують стабільність і розвиток аграрного сектору в умовах глобальних економічних змін і внутрішніх проблем, таких як недостатня модернізація сільського господарства, неефективне використання земельних ресурсів і відсутність інфраструктурних рішень тощо.

У цьому контексті виникає необхідність у комплексному дослідженні ефективності існуючих інструментів державного регулювання аграрної політики України, а також у розробленні рекомендацій щодо вдосконалення цих інструментів з метою досягнення стійкості і розвитку аграрного сектору, що відповідає національним і глобальним вимогам продовольчої безпеки. Визначення оптимальних механізмів для забезпечення продовольчої безпеки та ефективного управління аграрною політикою є надзвичайно актуальним у сучасних умовах внутрішніх і зовнішніх викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації свідчать про значний вплив воєнного стану на аграрний сектор України та його здатність забезпечувати продовольчу безпеку. Л. Демиденко та Ю. Наконечна [1] досліджують напрями впливу військової агресії на стан фінансової стійкості аграрного сектору в Україні та першочергові заходи щодо вирішення питань продовольчої й економічної безпеки України в умовах воєнного стану. На думку науковців, Україні доводиться вирішувати задачі безпрецедентної складності, а саме: як забезпечити продовольчу безпеку на вітчизняному ринку та реалізувати сільськогосподарську продукцію на світовому ринку в складних умовах війни. На думку М. Балджи та Т. Мацієвич [2], не завжди аграрні підприємства у змозі покрити свої затрати на існування та вартість витрат протягом періоду від виробництва до продажу зі своїх запасів, тому важливою потребою виступає розробка скоординованої структури фінансування цих підприємств, оскільки поточний економічний стан не може відповідати на виклики глобального постачання продовольства тільки корпоративними стратегічними діями. За результатами вибіркового опитування керівників агропідприємств дослідниками В. Грабовецький та Р. Дацьков [3] встановлено, що під час повномасштабного вторгнення найбільш поширеними є практики реалізації економіко-соціальних проєктів соціальної відповідальності, а екологічна компонента на даному етапі не є пріоритетом.

Науковці досліджують стратегії, що дозволяють адаптувати державне регулювання, зокрема введення програм, що сприятимуть забезпеченню продовольчої безпеки країни. У своїй публікації Л. Шелудько [4] обґрунтовує важливість продовольчої безпеки для суспільства, політики держави щодо продовольчої безпеки, визначає роль соціальної підтримки, розвитку інфраструктури, зазначає важливість міжнародного співробітництва. Дослідниця І. Стеців [5] пропонує методологію дослідження міжнародного досвіду застосування та розвитку економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що, на відміну від наявних, дозволяє оцінити реалізацію певних функцій окремих органів державного управління, розвиток регламентів та напрямів державної політики, спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки в розрізі її складових.

Законодавчі ініціативи, наприклад, такі як прийняття Закону України «Про державне регулювання сфери захисту рослин» [6], сприяють покращенню державної підтримки сільського господарства. Крім того, міжнародна співпраця, зокрема з Продовольчою і сільськогосподарською організацією ООН (ФАО), сприяє відновленню та зміцненню стійкості аграрного сектору.

Однак, аграрії стикаються з численними викликами, включаючи заміновані поля, знищену техніку та нестачу кваліфікованих кадрів. Ці чинники ускладнюють ведення сільськогосподарського виробництва та потребують комплексних рішень і підтримки з боку держави та міжнародних партнерів. Враховуючи вище зазначені виклики та проблеми, виникає необхідність у подальшому дослідженні механізму державного регулювання аграрної політики України як інструменту забезпечення продовольчої безпеки.

Метою статті є аналізування ролі державного регулювання аграрної політики України як ефективного інструменту забезпечення продовольчої безпеки в умовах російсько-української війни, виявлення основних проблем та викликів, що виникають у аграрному секторі під час військового конфлікту, а також розроблення рекомендацій щодо удосконалення державної політики для сталого розвитку аграрного виробництва та стабільності продовольчого ринку України.

Виклад основного матеріалу. Продовольча безпека країни є визначальним чинником її національної стабільності та економічного розвитку. Вона передбачає не лише забезпечення достатнього рівня виробництва та споживання продовольчих товарів, але й гарантування доступу до них населення. Україна, маючи одні з найкращих земель для сільськогосподарського виробництва, має всі можливості для розвитку продовольчої безпеки. Проте, незважаючи на великий потенціал, країна стикається з низкою проблем, серед яких – низька ефективність використання земельних ресурсів, недостатній рівень технологічного розвитку аграрного сектору, нестабільність на ринку та проблеми з інфраструктурою.

Державне регулювання аграрної політики покликане сприяти створенню умов для сталого розвитку аграрного сектору, зокрема через стимулювання виробництва, забезпечення соціальних гарантій для сільського населення, модернізацію інфраструктури та розвитку сучасних агротехнологій. Саме комплексне та системне регулювання може забезпечити баланс між інтересами держави, аграріїв та споживачів, створюючи сприятливі умови для досягнення продовольчої безпеки.

Державне регулювання аграрної політики України здійснюється через низку інструментів, серед яких можна виділити:

1. Фінансова підтримка сільського господарства. Це включає державні дотації, субсидії, пільгові кредити для аграріїв, що дозволяють підприємствам знижувати витрати на виробництво і розвивати інфраструктуру сільського господарства [7]. Важливим напрямом є підтримка малих та середніх фермерських господарств, які можуть стати основою для розвитку сталого виробництва продуктів харчування.

2. Законодавчі ініціативи та реформи. Розроблення нових законів та нормативних актів у сфері аграрної політики, регулювання земельних відносин, створення механізмів захисту прав власності на землю та стимулювання агровиробників до підвищення ефективності їхньої діяльності в умовах євроінтеграції [8]. Прийняття законів, спрямованих на регулювання ринку землі, є важливим етапом у розвитку аграрної політики.

3. Інвестування в аграрні технології та інфраструктуру. Модернізація виробничих потужностей, впровадження нових технологій, розвиток аграрної науки і освіти, а також інвестиції в розвиток сільських територій – важливі аспекти для підвищення ефективності аграрного виробництва та зниження витрат [9].

4. Зовнішньоекономічне регулювання. Україна активно інтегрується в міжнародні торгові структури, що вимагає відповідної адаптації національної аграрної політики до вимог міжнародних стандартів [10]. Державне регулювання зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією, створення преференцій для експортерів, підписання торгових угод – це необхідні інструменти для забезпечення продовольчої безпеки через забезпечення доступу до зовнішніх ринків.

5. Державні програми розвитку сільських територій. Спрямовані на покращення соціально-економічного становища сільських громад, підвищення якості життя на селі та розвиток інфраструктури. Вони включають фінансування проєктів з будівництва та ремонту доріг, покращення водопостачання та електрифікації, підтримку освітніх та медичних установ, а також створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу [11]. Такі програми сприяють інтеграції сільських територій в загальну економіку країни та забезпечують збереження населення на селі, стимулюючи соціально-економічний розвиток.

6. Екологічні заходи та регулювання в аграрній політиці України мають на меті забезпечення сталого розвитку сільського господарства, збереження природних ресурсів та зниження негативного впливу на навколишнє середовище. Це включає підтримку органічного землеробства, заохочення використання енергоефективних та екологічно чистих технологій, а також регулювання використання пестицидів та хімічних добрив. Такі заходи сприяють збереженню біорізноманіття, поліпшенню якості ґрунтів і водних ресурсів, а також допомагають аграрним підприємствам адаптуватися до змін клімату та зменшити їхній вуглецевий слід [12].

У таблиці 1 подано основні інструменти державного регулювання аграрної політики, їх мету використання, функції, а також приклади реального застосування, що допомагають підвищити ефективність управлінських рішень у аграрному секторі.

Таблиця 1

Інструменти державного регулювання аграрної політики України

Інструменти державного регулювання	Мета використання	Функції	Приклади застосування
1	2	3	4
Фінансова підтримка сільського господарства	Підтримка виробників та зниження витрат на виробництво	Забезпечення доступу до фінансових ресурсів для розвитку аграрних підприємств	Субсидії на пільгові кредити, дотації на закупівлю сільгосптехніки, програми підтримки органічного землеробства
Законодавчі ініціативи та реформи	Створення правової бази для розвитку аграрного сектору	Регулювання земельних відносин, захист прав власності на землю	Закон про ринок землі, зміни до Податкового кодексу України, програми реформування аграрного сектору
Інвестування в аграрні технології та інфраструктуру	Модернізація виробничих потужностей та покращення інфраструктури	Стимулювання інновацій, покращення логістики та зберігання продукції	Проекти з модернізації аграрних підприємств, розвиток логістичних хабів, будівництво складів для зберігання сільгосппродукції

1	2	3	4
Зовнішньоекономічне регулювання	Забезпечення виходу на міжнародні ринки	Розвиток експортного потенціалу, встановлення зовнішньоекономічних відносин	Підписання угод про вільну торгівлю з ЄС, імпорتنі квоти, експортні дотації, спрощення митних процедур для аграріїв
Державні програми розвитку сільських територій	Покращення соціально-економічного становища сільських районів	Підвищення якості життя в сільських районах, підтримка сільських громад	Програми підтримки інфраструктури сіл, будівництво доріг, забезпечення електрикою та водопостачанням сільських територій
Екологічні заходи та регулювання	Збереження навколишнього середовища та сталий розвиток агросектору	Впровадження екологічно чистих технологій, контроль за використанням природних ресурсів	Програми для підтримки органічного землеробства, державна підтримка екофермерства, заборона застосування шкідливих хімікатів у сільському господарстві

Джерело: систематизовано автором на основі [7–12]

Попри очевидну важливість аграрної політики для забезпечення продовольчої безпеки, в Україні існують значні проблеми, які гальмують ефективність державного регулювання. До основних з них належать [9; 13; 14]:

1. Низька ефективність використання земельних ресурсів. В умовах війни багато земель залишаються невикористаними через фізичне знищення сільськогосподарської інфраструктури, постійну загрозу бойових дій у деяких регіонах, а також тимчасову окупацію частини територій. Зниження площ оброблених земель, деградація ґрунтів та їх забруднення в результаті військових дій призводять до зменшення родючості та зниження ефективності аграрного виробництва. Проблеми з земельними відносинами та невизначеність прав власності на землю також ускладнюють процеси відновлення.

2. Неадаптованість інфраструктури до сучасних вимог. Війна нанесла значний удар по аграрній інфраструктурі. Знищення або пошкодження складів, зерносховищ, доріг та логістичних хабів, а також проблеми з енергопостачанням, ускладнили зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції. Ремонт і відновлення цих інфраструктурних об'єктів займає значний час і потребує значних фінансових ресурсів, що обмежує ефективне використання аграрного потенціалу країни.

3. Застарілі технології та низький рівень автоматизації. Пошкодження техніки, а також обмежений доступ до нових технологій внаслідок бойових дій та економічної блокади значно сповільнюють процеси модернізації аграрного сектору. Застарілі методи виробництва, низький рівень автоматизації та недостатня інноваційність в аграрній сфері призводять до зниження продуктивності праці та якості продукції. Війна ще більше ускладнила впровадження сучасних технологій у сільське господарство, що ще більше загострює проблему.

4. Нестабільність ринку та політична невизначеність. Війна створила додаткову політичну та економічну невизначеність, яка негативно впливає на довгострокове планування в аграрному секторі. Постійні зміни в законодавстві, нестабільність на ринку сільськогосподарських продуктів та валютні коливання створюють труднощі для аграріїв, знижують інвестиційну привабливість сектору та ускладнюють доступ до фінансування. Ринкові коливання та проблеми з експортом через блокаду чорноморських портів знижують обсяги реалізації продукції на зовнішні ринки.

Ці проблеми не лише ускладнюють ситуацію в аграрному секторі, але й значно впливають на продовольчу безпеку країни, оскільки потребують швидкого вирішення і стабілізації для забезпечення нормального функціонування аграрної економіки в умовах війни.

В умовах російсько-української війни державне регулювання аграрної політики України зазнало значних змін, спрямованих на підтримку аграріїв, збереження продовольчої безпеки та адаптацію аграрного сектору до нових реалій, зокрема через впровадження таких програм:

1. Програми фінансової підтримки аграріїв. Після початку війни уряд України запустив програми фінансової підтримки для сільськогосподарських підприємств, зокрема малих і середніх фермерських господарств, щоб зберегти їхню діяльність. Одним з таких заходів була програма «5–7–9 %», яка дозволила аграріям отримувати кредити під знижену процентну ставку для відновлення виробництва, закупівлі сільгосптехніки, а також на ведення поточної діяльності в умовах війни. Крім того, були введені тимчасові мораторії на виплату податків та боргів для аграріїв, щоб знизити фінансовий тиск на них у складний період.

2. Забезпечення продовольчої безпеки та експорту. Уряд України активізував зусилля щодо відкриття «зернових коридорів» через порти на Чорному морі після блокування основних торгових шляхів росією. Відповідно до укладених угод з міжнародними партнерами, було організовано безпечний експорт зерна та інших аграрних продуктів через порти Одеси, Чорноморська та Південного, що стало важливим фактором для збереження валютних надходжень та продовольчої безпеки в Україні. Цей крок дозволив зберегти обсяги експорту, незважаючи на бойові дії.

3. Збереження посівних площ та підтримка сільськогосподарського виробництва. У зв'язку з необхідністю збереження продовольчої безпеки України, уряд запровадив систему державних закупівель для підтримки аграріїв. В рамках

цієї програми держава брала на себе частину витрат на посівну кампанію 2022 року, забезпечуючи фермерів субсидіями на закупівлю насіння, пального та добрив. Окрім цього, розроблені заходи, що забезпечують фінансову підтримку для відновлення знищених інфраструктурних об'єктів (наприклад, складів, зернохосвищ) на постраждалих територіях.

4. Земельна реформа та оптимізація використання земель. В умовах війни аграрна політика України також спрямована на оптимізацію використання земель, що залишаються під контролем держави. У 2022 році була запроваджена програма щодо розподілу земель державної власності серед фермерів, що мають спроможність вести сільське господарство, навіть у регіонах, які були частково пошкоджені війною. Також частково було заморожено ринок землі на період воєнного стану, щоб зберегти стратегічно важливі земельні ресурси під контролем держави.

5. Міжнародна допомога та фінансування агросектору. Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами, такими як Європейський Союз, США, Світовий банк для отримання фінансової допомоги в аграрному секторі. Вони надають гранти та кредити для підтримки аграріїв, а також допомагають відновлювати сільськогосподарське виробництво в постраждалих регіонах, включаючи закупівлю техніки, засобів захисту рослин і відновлення пошкоджених аграрних об'єктів.

6. Підтримка аграрних підприємств на лінії фронту. В районах, наближених до фронту, уряд забезпечив спеціальні умови для аграріїв, які продовжували працювати навіть під час бойових дій. Це включало надання компенсацій за пошкоджену техніку, збільшення фінансової допомоги для відновлення діяльності, а також зниження податкового навантаження на підприємства, що працюють у найбільш складних умовах.

Ці приклади свідчать про адаптацію державної аграрної політики до умов війни, збереження продовольчої безпеки та підтримку аграріїв через фінансові інструменти, міжнародну допомогу та інноваційні рішення для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору навіть під час складних геополітичних і військових обставин.

Для покращення ефективності державного регулювання аграрної політики та забезпечення продовольчої безпеки Україні необхідно впроваджувати комплекс заходів (табл. 2).

Таблиця 2

**Заходи покращення ефективності державного регулювання аграрної політики
для забезпечення продовольчої безпеки України**

Заходи	Ефект впливу на забезпечення продовольчої безпеки
1	2
Створення сприятливих умов для малих і середніх фермерських господарств через фінансову підтримку та технічну допомогу	Підтримка малих і середніх фермерів забезпечить сталий розвиток сільського господарства, збільшить виробництво продовольства та забезпечить доступність продуктів на внутрішньому ринку.
Розвиток аграрної інфраструктури	Покращення інфраструктури (зберігання, транспортування, переробка) дозволить зменшити втрати сільськогосподарської продукції, підвищити ефективність виробництва та доступність продовольчих товарів.
Проведення земельної реформи	Оптимізація земельних відносин забезпечить раціональне використання сільськогосподарських угідь, покращить структуру землеволодіння та збільшить продуктивність аграрного сектору, що безпосередньо вплине на продовольчу безпеку.
Інтеграція української аграрної продукції у глобальні ринки	Розширення можливостей для експорту української продукції забезпечить країну додатковими ресурсами, підвищить стабільність на внутрішньому ринку та дозволить підтримувати рівень продовольчої безпеки.
Підвищення рівня аграрної освіти та науки	Підвищення кваліфікації аграріїв та розвиток аграрної науки сприятиме впровадженню інновацій та новітніх технологій, що дозволить підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва і покращити якість продукції.
Забезпечення безпеки аграрної інфраструктури в умовах бойових дій	Відновлення та посилення захисту складів, зернохосвищ, транспортних мереж та інших об'єктів інфраструктури для мінімізації ризиків втрат через бойові дії та забезпечення неперервного виробництва.
Впровадження механізмів страхування аграріїв від воєнних ризиків	Розробка та реалізація програм страхування сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств від військових ризиків дозволить знизити фінансові втрати та забезпечити стабільність сільськогосподарського виробництва.
Забезпечення експортних маршрутів через альтернативні шляхи	Пошук та розвиток альтернативних транспортних шляхів для експорту аграрної продукції через захоплені або заблоковані території, що дозволить зберегти доходи від експорту та мінімізувати залежність від заблокованих портів.
Відновлення сільськогосподарського виробництва в постраждалих від війни регіонах	Реалізація програм з відновлення сільськогосподарського виробництва в зонах бойових дій або тимчасової окупації шляхом надання грантів, техніки та сільськогосподарських ресурсів для швидкої відбудови регіонів.

Джерело: систематизовано автором на основі [15; 16; 17]

Державне регулювання аграрної політики є важливим інструментом забезпечення продовольчої безпеки України. Враховуючи значний потенціал аграрного сектору, Україна має можливість стати важливим гравцем на міжнародному ринку продовольства. Однак для цього необхідно створити ефективну систему управління аграрною політикою, яка враховуватиме всі внутрішні та зовнішні виклики, підвищуючи ефективність сільськогосподарського виробництва та забезпечення сталого розвитку сільських територій.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Державне регулювання аграрної політики України є ключовим інструментом забезпечення продовольчої безпеки країни, особливо в умовах російсько-української війни. Виклики, що виникають внаслідок військового конфлікту, значно ускладнюють ведення аграрного бізнесу, зокрема через знищення інфраструктури, пошкодження земельних ресурсів та загрози для безпеки сільськогосподарських підприємств. Однак, завдяки комплексним заходам державної підтримки, зокрема фінансовій допомозі малим і середнім фермерським господарствам, розвитку аграрної інфраструктури та проведенню земельної реформи, країна змогла зберегти основні потоки аграрного виробництва і мінімізувати продовольчі загрози.

Інтеграція української аграрної продукції в глобальні ринки та підвищення рівня аграрної освіти дозволяють не лише зберегти продовольчу безпеку в умовах війни, а й посилювати аграрний потенціал країни на міжнародному рівні. У той же час, важливими є заходи, пов'язані з адаптацією до воєнних ризиків – створення механізмів страхування, забезпечення безпеки аграрної інфраструктури та мобільності виробничих процесів.

Незважаючи на значні труднощі, ефективне використання інструментів державного регулювання дає змогу Україні зберегти сталий розвиток аграрного сектору та підтримувати продовольчу безпеку. Для подальшого зміцнення цієї сфери необхідно продовжувати впроваджувати інноваційні стратегії, сприяти розвитку аграрних технологій і наукових досліджень, а також забезпечувати надійний захист інтересів аграріїв на всіх етапах виробництва та реалізації продукції. Тому перспективи подальших досліджень полягають у вивченні впливу інноваційних технологій та змін у законодавчому регулюванні на розвиток аграрного сектору України в умовах поствоєнного відновлення та інтеграції в глобальні ринки.

Список використаних джерел:

1. Демиденко Л., Наконечна Ю. Фінансова стійкість аграрного сектору економіки України в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. Вип. 1. С. 48–55. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/6>
2. Балджи М. Д., Мацієвич Т. О Фінансова діяльність аграрних підприємств в Україні під час воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2024. № 12 (2). С. 171–178. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-12-10556>
3. Грабовецький В. О., Дацьков Р. А Проблеми реалізації екологічної складової соціальної відповідальності українського аграрного бізнесу в умовах воєнного стану. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки. 2024. № 4 (2). С. 126–132. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-4-9826>
4. Шелудько Л. В Роль держави у забезпеченні продовольчої безпеки. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.61>
5. Стеців І. Міжнародний досвід застосування та розвитку економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. *Agricultural and Resource Economics*. 2024. Вип. 10. №. 1. С. 96–134. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.01.05>
6. Про державне регулювання сфери захисту рослин: Закон України від 17 грудня 2024 року № 4147-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-20>
7. Підлипна Р. П., Підлипний Ю. В, Індус К. П Джерела та проблеми фінансування сільськогосподарських підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2024. № 5. С. 50–55. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13214407>
8. Григор'єва Х. А (Не)послідовність євроінтеграційного реформування законодавства України про державну підтримку сільського господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Вип.84 (2). С. 171–179. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.23>
9. Вовчак О., Дзюрах Ю., Кулиняк І., Гальків Л., Рачинська Г. Економічний механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 3 (44). С. 269–279. DOI: <http://doi.org/10.55643/fcaptr.3.44.2022.3774>
10. Ціцька Н., Мирончук З., Ціцький П., Малецька О. Міжнародні стандарти обліку і звітності як необхідність бухгалтерського забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах. *Вісник Львівського національного університету природокористування*. Серія: Економіка АПК. 2024. № 31. С. 80–86. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2024.31.011>

11. Дриженко О. А. Інвестиційне забезпечення програм державної підтримки інновацій у сільському господарстві України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип.6 (1). С. 113–121. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-17>
12. Єфанов В. А. Розвиток державного регулювання екологізації сільського господарства в Україні. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 269–274. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-49>
13. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства в ЄС: становлення, тенденції, правові проблеми. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 248–258. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.39>
14. Станіславський В. П. Проблеми реалізації державної аграрної політики у сфері сільськогосподарського землекористування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 73 (1). С. 191–197. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.31>
15. Бондаренко І. В. Механізми державного фінансового регулювання агропромислового комплексу в Україні. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 8. С. 479–491. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8\(8\)-479-491](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8(8)-479-491)
16. Дацій Н., Антонова Л., Драган І. Місце системи державного регулювання аграрного сектора в забезпеченні сталого розвитку. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2023. № 22. С. 1175–1192. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.13>
17. Антонова Л. В., Дацій Н. В., Драган І. В. Функціонування системи державного регулювання аграрного сектора в Україні в сучасних умовах та перспективи подолання наслідків війни. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 12. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.12.1>

References:

1. Demydenko, L., & Nakonechna, Yu. (2023). Finansova stiiikist ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Financial stability of the agricultural sector of the economy of Ukraine under martial law]. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 1, 48–55. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/6>
2. Baldzhy, M. D., & Matsiievykh, T. O. (2024). Finansova diialnist ahrarnykh pidpriemstv v Ukraini pid chas voiennoho stanu [Financial activity of agricultural enterprises in Ukraine during martial law]. *International scientific journal "Internauka". Series: Economic sciences*, 12 (2), 171–178. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-12-10556>
3. Hrabovetskyi, V. O., & Datskov, R. A. (2024). Problemy realizatsii ekolohichnoi skladovoi sotsialnoi vidpovidalnosti ukrainskoho ahrarnoho biznesu v umovakh voiennoho stanu [Problems of implementing the environmental component of social responsibility of Ukrainian agrarian business under martial law]. *International scientific journal "Internauka". Series: Economic Sciences*, 4 (2), 126–132. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-4-9826>
4. Sheludko, L. V. (2024). Rol derzhavy u zabezpechenni prodovolchoi bezpeky [The role of the state in ensuring food security]. *Effective economy*, 4. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.4.61>
5. Stetsiv, I. (2024). Mizhnarodnyi dosvid zastosuvannya ta rozvytku ekonomichnoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia prodovolchoiu bezpekoiu [International experience in applying and developing the economic mechanism of public administration of food security]. *Agricultural and Resource Economics*, 10 (1), 96–134. <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.01.05>
6. VRU (2024) Pro derzhavne rehuliuвання sfery zakhystu roslyn [On state regulation of the sphere of plant protection]. *Law of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4147-20>
7. Pidlypna, R. P., Pidlypnyi, Yu. V., & Indus, K. P. (2024). Dzhherela ta problemy finansuvannya silskohospodarskykh pidpriemstv [Sources and problems of financing agricultural enterprises]. *Formation of market relations in Ukraine*, 5, 50–55. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13214407>
8. Hryhorieva, Kh. A. (2024). (Ne)poslidovnist yevrointehratsiinoho reformuvannya zakonodavstva Ukrainy pro derzhavnu pidtrymku silskoho hospodarstva [(In)consistency of the European integration reform of the legislation of Ukraine on state support for agriculture]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 84 (2), 171–179. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.23>
9. Vovchak, O., Dziurakh, Yu., Kulyniak, I., Halkiv, L., & Rachynska, H. (2022). Ekonomichnyy mekhanizm derzhavnoho rehuliyuvannya investytsiynoyi diyal'nosti v sil's'komu hospodarstvi. [Economic Mechanism of State Regulation of the Investment Activity in Agriculture]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3 (44), 269–258. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.44.2022.3774>
10. Tsitska, N., Myronchuk, Z., Tsitskyi, P., & Maletska, O. (2024). Mizhnarodni standarty obliku i zvitnosti yak neobkhidnist bukhhalterskoho zabezpechennia diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv u suchasnykh umovakh [International accounting and reporting standards as the need for accounting support for the activities of agricultural enterprises in modern conditions]. *Bulletin of the Lviv National University of Environmental Management. Series: Economics of the Agricultural Industry*, 31, 80–86. DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2024.31.011>

11. Dryzhenko, O. A. (2019). Investytsiine zabezpechennia prohram derzhavnoi pidtrymky innovatsii u silskomu hospodarstvi Ukrainy [Investment support for state support programs for innovations in agriculture in Ukraine]. *Problems of a systemic approach in economics*, 6 (1), 113–121. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-17>
12. Yefanov, V. A. (2024). Rozvytok derzhavnoho rehuliuвання ekolohizatsii silskoho hospodarstva v Ukraini [Development of state regulation of the greening of agriculture in Ukraine]. *Economic space*, 190, 269–274. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-49>
13. Hryhorieva, Kh. A. (2024). Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva v YeS: stanovlennia, tendentsii, pravovi problemy [State support for agriculture in the EU: formation, trends, legal problems]. *Analytical and comparative law*, 4, 248–258. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.39>
14. Stanislavskyi, V. P. (2022). Problemy realizatsii derzhavnoi ahrarnoi polityky u sferi silskohospodarskoho zemlekorystuvannia [Problems of implementing state agrarian policy in the sphere of agricultural land use]. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Law*, 73 (1), 191–197. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.31>
15. Bondarenko, I. V. (2024). Mekhanizmy derzhavnoho finansovoho rehuliuвання ahropromyslovoho kompleksu v Ukraini [Mechanisms of state financial regulation of the agro-industrial complex in Ukraine]. *Society and national interests*, 8, 479–491. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8\(8\)-479-491](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-8(8)-479-491)
16. Datsii, N., Antonova, L., & Drahan, I. (2023). Mistse systemy derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho sektora v zabezpechenni staloho rozvytku [The place of the system of state regulation of the agricultural sector in ensuring sustainable development]. *Public administration and regional development*, 22, 1175–1192. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.13>
17. Antonova, L. V., Datsii, N. V., & Drahan, I. V. (2023). Funktsionuvannia systemy derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho sektora v Ukraini v suchasnykh umovakh ta perspektyvy podolannia naslidkiv viiny [Functioning of the system of state regulation of the agricultural sector in Ukraine in modern conditions and prospects for overcoming the consequences of the war]. *State Administration: Improvement and Development*, 12. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.12.1>

Дата надходження статті: 01.08.2025

Дата прийняття статті: 22.08.2025

Опубліковано: 16.09.2025